

АГУУЛГА

1. Оршил	
2. Төслийн товч танилцуулга.....	2-3
2.1 Үйл ажиллагаа явагдаж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал.....	
2.2 Төслийн ерөнхий мэдээлэл.....	
2.3 Түүхэн товчоон.....	
3. Байгаль орчин, газарзүй-эдийн засгийн товч танилцуулга.....	3-4
3.1 Уур амьсгал.....	
3.2 Хөрс.....	
3.3 Ургамлын бүрхэвч.....	
3.4 Ус зүй.....	
3.5 Амьтан.....	
4. Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлт.....	4-7
4.1 Эрсдлийн үнэлгээ.....	
4.2 Байгаль орчны асуудал, нөлөөлөл эрсдлийн үнэлгээний хүснэгт.....	
5. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ.....	7
6. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	8-10
6.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө.....	
6.2 Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө.....	
6.3 Хөрсөн орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө.....	
6.4 Биологийн олон янз байдалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө.....	
7. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	11
8. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	11
9. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ.....	11
10. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээ.....	11-12
11. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	13-14
11.1 Сургалт, сурталчилгаа мэдээлэх тогтолцоо.....	
12. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	14-15
13. Орчны хяналт шинжилгээний арга хэмжээ.....	16
13.1 Агаарын чанарын мониторинг.....	
13.2 Хөрс, ургамлын мониторинг.....	
13.3 Усны мониторинг.....	
13.4 Амьтны мониторинг.....	
14. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	16
14.1 Байгаль орчны мэргэжилтнийг чадавхижуулах.....	
14.2 Компанийн нэгжийн оролцоо.....	
15. Тухайн жилийн Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах.....	17
16. Байгаль орчны менежментийн төсөв.....	17
17. Гүйцэтгэлийн шалгуур.....	17-20
18. Хавсралтууд.....	20

1. ОРШИЛ

Төслийн үйл ажиллагааны явцад хүрээлэн буй орчинд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг тогтоож, тэдгээрийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, төслийг хэрэгжүүлэх явцад мөрдөж ажиллавал зохих байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх шаардлагатай ажлуудыг төлөвлөн тусгасан болно.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаал болон Монгол улсын хууль, журам, тогтоолын шаардлагад нийцүүлсэн ба байгаль орчны тулгамдаж буй асуудал, нэн шаардлагатай хэрэгжүүлэх ажлуудыг төлөвлөн тусгасан болно. Стандарт шаардлага, төлөвлөлт, хариуцлагын хүрээнд 2024 онд хэрэгжүүлэх ажлыг тус төлөвлөгөөнд тусган боловсрууллаа.

2. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Үйл ажиллагаа явагдаж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал

Бага булагийн барилгын чулууны ордын хайгуулын талбай нь Өмнөговь аймгийн Ханхонгор сумын нутагт, Улаанбаатар хотоос баруун урагш 660 км, Ханхонгор сумаас 31 км, Даланзадгад хотоос зүүн урд зүгт 7 км зайд оршино.

Хүснэгт1

№	Газарзүйн солбицол	
1	43 33 29.30	104 26 12.70
2	43 33 31.56	104 26 9.50
3	43 33 33.88	104 26 12.61
4	43 33 31.62	104 26 15.80

Зураг1

Үндсэн үзүүлэлт	Тайлбар
Төслийн нэр	“Бага булаг”-ийн ордын 41.53га талбайд “Хайрга чулуу олборлож бутлах” ажил гүйцэтгэх
Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага	“Дархан говь” ХХК
Төсөл хэрэгжүүлэгийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, регистерийн дугаар	Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний дугаар: 1111002018 Регистерийн дугаар: 2016265
Төсөл хэрэгжүүлэгийн хаяг	Өмнөговь аймаг, Даланзадгад сум, Далан баг
Төслийн байршил	Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сум, Цагаан булаг 8-р баг Өвсний фондын зүүн талд
Холбоо барих утас	99118311, 99042935, 99388135
И-мэйл хаяг	Darkhan.govi@yahoo.com

2.3 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Анхны геологийн судалгаа 1951 оноос 1:500000, 1:200000 -ны масштабтай геологич-маршрутыг Даланзадгадын хэсэгт С.Волохонин, Дэлгэрхангай, Улаан нуурын хэсэгт Толпачевский, Данилов нарын судлаачдаар ахлуулсан ангиуд нефтийн хэтийн төлөвийг тодорхойлох зорилгоор хийснээр эхэлсэн гэж үздэг. Тэдгээр судлаачид зарим нэг зузаалagt палентиологийн үлдвэртэйг тогтоосон ба нефтийн хувьд хэтийн төлөвгүй гэж үзсэн байдаг. 1954 онд 1:1000000-ны масштабтай С зураглалын ажлыг В.А.Макаровоор удирдуулсан анги хийжээ. Уг ажлаар стратиграфын хувьд дунд палеозойн хувирмал-тунамал, пермийн тунамал-хувирмал болон мезозой, мезо-кайнозойн тунамал, тунамал бялхмал бүрдэл гэсэн ангилалыг хийжээ. Хэтийн төлөв нь ховор металлын хувьд ирээдүйтэй гэж дүгнэсэн нь хожмын судалгаагаар батлагдсан байдаг. 1961 онд Ю.М.Логинов 1:1000000-ны масштабтай судалгааны талбайг хамарсан геологийн зургийг зохиосон ба мөн 1:500000-ны масштабтай Геологич-гидрогеологийн ажлыг хийжээ. 1963 болон 1976 онд судлаачид Даланзадгадын хэсэгт тоосгоны түүхий эдийн их нөөцтэйг тогтоосон байдаг. 1971 оноос хойших судалгаагаар нүүрс, төмөр, зэс, хар тугалга, хайлуур жоншны илрэл эрдэсжсэн цэгүүдийг илрүүлсэн байдаг. 1979-1982 онд 1:200000-ны масштабтай геологийн зураглалын ажлыг ЗХУ-БНМАУ-ын геологичдын хамтарсан экспедиц хийжээ. Уг ажлаар нүүрсний ордуудыг илрүүлж, алт болон ховор металлын хувьд ирээдүйтэй гэж дүгнэсэн байна.

2013 онд “Дархан говь” ХХК Бага булагийн барилгын чулууны ордод хийсэн нарийвчилсан хайгуулын ажлын үр дүнд (В+С) нөөцийг 15315.7 мян.м3-ээр тогтоожээ.

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

3.1 Уур амьсгал

Тус бүс нутаг нь эх газрын эрс тэс хуурай уур амьсгалтай, хоногийн агаарын хэмийн өөрчлөлт ихтэй. Өвөлдөө цас багатай, хамгийн хүйтэн үе нэгдүгээр сард -300С, зун нь их халдаг, хамгийн халуун үе 7 дугаар сард, агаарын дундаж хэм +350 С хүрнэ. Жилд унах хур тунадасны хэмжээ бага бөгөөд 130мм байна. Агаарын чийгшил дунджаар 30%. Салхи голдуу баруун хойноос чиглэлтэй байх ба түүний хурд нь дунджаар 4-10м/сек, хаврын улиралд хааяа 30м/с хүрнэ.

3.2 Хөрс

Говийн цөлөрхөг хээрийн бүсэд багтдаг, хур тунадас ховор, эрс тэс уур амьсгалтай, өвс ургамал тачир, сийрэг, энэ талбайд хойд хэсгээрээ говийн шар шороон хөрс, өмнөд хэсгээрээ уулархаг дов толгодоос тогтсон байна.

3.3 Ургамлын бүрхэвч

Говийн цаг уур, хөрсний онцлогоос шалтгаалан ургамал нь нягтаршил багатай, их сийрэг тачир энд тэнд хэсэг хэсгээрээ ургадаг боловч шимт чанар ихтэй байдгаараа онцлог юм. Энд агь, таана, хөмүүл, монгол өвс, олон наст ургамал зэрэг ургадаг.

3.4 Ус зүй

Төв Азийн гадагшаа урсгалгүй ай савын бүсэд багтдаг. Задгай урсах гол горхи байхгүй. Талбайн хэмжээнд нэг гар худаг байх боловч энэ нь тухайн жилд хур тунадасны хэмжээнээс хамаарч усны горим хувьсамтгай, гантай жил ширгэдэг. Ордын талбайн ихэнх хэсэгт түр зуурын борооны усны үйл ажиллагаагаар үүссэн гүү жалга хуурай сайрууд үүссэн байдаг.

3.5 Амьтан

Төсөл хэрэгжих талбай нь Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын хүн ам суурьшсан хэсэгт байрлах тул амьтны аймгийн төрөл зүйл харьцангуй цөөрч шилжих хөдөлгөөн нь бүрэн алдагдсан ба байгалийн унаган төрх алдагдаж техноген ландшафт үүссэнтэй холбоотой амьтны аймгийн зүйлийн бүрэлдэхүүн үндсэндээ дайжсан гэж хэлж болох юм.

4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

4.1 Эрсдлийн үнэлгээ

Хүснэгт 3

Түвшин	Зэрэг	Тайлбар
I	Бараг болохгүй	Онцгой нөхцөлд эрсдэлтэй байж магадгүй (<5%)
II	Болохгүй байж магад	Заримдаа эрсдэлтэй байж магадгүй (5-20%)
III	Болзошгүй	Заримдаа эрсдэл үүснэ (20-50%)
IV	Магад болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэл үүсгэж болзошгүй (50-70%)
V	Лавтай болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэлтэй (70-100%)

4.2 Байгаль орчны асуудал, нөлөөлөл, эрсдлийн үнэлгээний хүснэгт

Хүснэгт 4

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулаг дах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсацын өөрчлөлт					x					
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт					x					
Гадаргын усны өөрчлөлт					x					
Агаарын чанарын өөрчлөлт					x					
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт					x					
2. Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Эрдэс түүхий эдийн нөөц					x					
Эрчим хүчний нөөц					x					
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Ундны усны чанар, хэмжээ					x					
Урсгал усны хэрэгцээ					x					
Агаарын бохирдол					x					
Хөрсний эвдрэл, бохирдол					x					
4. Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх					x					
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх					x					
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох					x					
Ажлын байр нэмэгдэх					x					
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх					x					
5. Бусад нөлөөлөл										

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

Шороон зам, шилжилтээс болж хөрс эвдрэх					x				
Ахуйн хаягдал, хогийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавьж үржих					x				
Хүчтэй салхи, уруйн үер					x				
Дүн					12		4		

Хүснэгт 5

Байгаль орчны асуудлууд	Нөлөөлөл байхгүй	Гол үр дагавар		
		Муу /Бага/	Дунд	Сайн /их/
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудал				
Хүн амыг нүүлгэн шилжүүлэхтэй холбоотой асуудал	x			
Түүх соёлын дурсгалт газар, археологи-палентологийн олдворт газрыг эвдэхэд хүрэх	x			
Усан хангамж, газрын доорх усны горимд өөрчлөлт орох			x	
2. Төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал				
Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанар нь тухайн орон нутагт нийцтэй эсэх, орчны бохирдлын хяналтын сонгосон төхөөрөмж хир зэрэг зохимжтой				x
Үйлдвэрийн осол, мэргэжлийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх болон ажилтнуудыг хорт хий, гал түймрээс хамгаалах асуудал хир зэрэг төлөвлөгдсөн			x	
Үйлдвэрийн үйл ажиллагааны явцад гарах тоосжилтыг бууруулах асуудал хир зэрэг тусгагдсан				x
Тусгай анхаарал тавих шаардлагатай хорт хий, тоос, утаа гардаг эсэх			x	
Үйл ажиллагааны үед гарах дуу чимээг багасгах талаар төсөлд тусгагдсан эсэх		x		
3. Барилга байгууламж барих, үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаатай холбогдож гарах байгаль орчны				
Төслийн үйл ажиллагааны үед усны нөөц хомсдох байдал		x		
Төсөл хэрэгжих үеийн хөрсний элэгдэл, эвдрэл				x
Үйлдвэрлэлийн осол, аваар, хортой нөхцөл үүсэх, халдвар өвчин гарах нөхцөл			x	
4. Төсөл хэрэгжүүлэх үеийн байгаль орчны асуудал				

Төслийн үйл ажиллагааны болон ашиглалтын болон ашиглалтын чанарын талаарх төлөвлөгөө, санхүүжилт хир зэрэг бодитой, шаардлага хангасан эсэх			x	
Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин болон аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилт бодитой эсэх			x	
Хөрсний эвдрэл, элэгдлийг бууруулах, орчныг тохижуулах асуудал төлөвлөгөөнд хэрхэн тусгагдсан (хөрсжүүлэх, ургамал тарих, зүлэгжүүлэх, талбайн үсалгаа)			x	
Шуурхай хяналтын асуудал (төсөлд шуурхай хяналтын хугацаа, мөнгө зардал тусгагдсан эсэх)		x		
5. Төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуурууд (бодлогын чанартай асуудлууд)				
Төслийн техник технологийн шийдлийг техник эдийн засгийн хувьд болон хувилбараас авч үзэн аль болох оновчтой аргыг сонгосон эсэх асуудал				x

5. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Тус менежментийн төлөвлөгөө нь “Бетон зуурмагийн үйлдвэр”-ийн төслийн үйл ажиллагаанд байгаль орчны нийцлийг хангуулах гол зорилготой.

Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай багц хуулиуд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29–ний өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Монгол Улсын MNS 4628-2013 стандарт дагуу “Дархан говь” ХХК-ийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хийж гүйцэтгэлээ. Төлөвлөгөөний хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг зорилт болгоно. Үүнд:

- Байгаль орчны чиглэлээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлж, түүний гүйцэтгэлд хяналт тавих, аргазүйн зөвлөгөөгөөр хангаж ажиллах,
- Уурхайн үйл ажиллагааны талбайн хүрээнд байгаль орчны хуулийн нийцлийг хангуулахад анхаарч ажиллах
- Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны хүрээнд байгаль орчны бодлого, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангах
- БОМТ-нд үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх байгаль орчны асуудлыг тодорхойлох
- ОХШХ-нд талуудын оролцоог хангах, ил тод нээлттэй байх зарчмыг баримтлах.

Энэхүү төлөвлөгөөг бодитой, хэмжигдэх боломжтой ажлуудыг тодорхойлж оруулсан болно.

6. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

6.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө

Хүснэгт 6

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Эрх зүйн баримт бичиг
Агаар								
1	Тээвэрлэлт, машин техникийн хөдөлгөөнөөр тоосжилт үүсэх	Тээвэрлэлтийн үед арчилгаа усалгааг тогтмол хийх	Уурхайгаас бутлах үйлдвэр хүртэл	сард	-	Тухайн жил ус ашигласан хэмжээнээс	Жилд	Агаарын тухай хуулийн 9.1.7

Уурхайн баруун талаар Даланзадгад сумаас Номгон сум хүртэлх автозам явдаг бөгөөд хур тунадас бага, хуурайшилттай, салхи ихтэй үед тоожилт үүсдэг боловч сарних хугацаа хурдан, нөлөөлөл нь бага хугацаанд явагддаг.

6.2 Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө

Хүснэгт 7

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Эрх зүйн баримт бичиг
Ус								
1	Усны тухай хууль, эрх зүйн баримт бичиг	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж гэрээ байгуулах	“Дархан говь” ХХК-ний эзэмшлийн худаг	Тодорхойлох боломжгүй	-	-	Жилдээ	Усны тухай хууль болон холбогдох дүрэм, журам
2	Усны чанар алдагдах	Усны эх үүсвэрт химийн бодис алдагдахаас	“Дархан говь” ХХК-	Үзүүлэлтүүд	75 000	150 000	Жилд 2 удаа	Усны тухай хууль, Усан

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

		сэргийлэх, усын дээжийг шинжлүүлэх	ний эзэмшлийн худаг					орчны чанарын үзүүлэлт, Ерөнхий шаардлага MNS4596:1998
--	--	------------------------------------	---------------------	--	--	--	--	---

6.3 Хөрсөн орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө

Хүснэгт 8

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Эрх зүйн баримт бичиг
Хөрс								
1	Тээвэрлэлтийн замын дагуу олон салаа зам бий болох	Тээвэрлэлтийг зориулалтын замын дагуу явахад хяналт тавих	Уурхайгаас бутлах үйлдвэр хүртэл	Сардаа	-	-	Жилд	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 9.3
2	Засвар үйлчилгээний явцад асгаралт гарч хөрс бохирдох	Техникүүдэд хяналт тавих, асгаралтаас сэргийлэх, зориулалтын талбайд засвар үйлчилгээг хийлгэх, хяналт тавих	Техникүүдэд	Сардаа	-	-	Жилд	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 9.3

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

6.4 Биологийн олон янз байдалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 9

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Эрх зүйн баримт бичиг
Биологийн олон янз байдал								
1	Ургамалан нөмрөг талхлагдах, халцрах	Лицензийн талбайн гадна хөрс эвдэгдэж ургамалан нөмрөг устахаас сэргийлж хяналт тавьж ажиллах, тарьсан модны 85 хувийн амьдрамжтай байлгах	Бутлах үйлдвэр	Сардаа	-	-	Жилдээ	Ойн тухай хууль
2		Модлог ургамал тариалж, тоосжилт болон салхины эрчмийг бууруулах	Дархан говь” ХХК-ний эзэмшлийн Уурхайн бүсэд	Ширхэг	350	-	Намар	-

7. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 10

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, ₮	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1							

8. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 11

№	Дүйцүүлэн Хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж
1	Байгалийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, тоосжилт, салхины эрчийг бууруулах зорилгоор	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих	Уурхайн бүсэд	350ш 1ш-15500	5 425 000	2024 онд

Мөчир бэлтгэх, үрсэлгээ хийх, суулгац тарих замаар модлог ургамлын нөөц бэлтгэнэ. “Дархан говь” ХХК-ний эзэмшлийн Уурхайн талбайд хайлаас тарьж ургуулна.

9. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Ашиглалтын талбайн эргэн тойронд малчин өрхүүд байхгүй. Улиралын чанартайгаар оторын малчин өрхүүд түр хугацаагаар нутаглаж байгаад буцдаг учраас нүүлгэн шүлжүүлэх, нөхөн олговор олгох шаардлагагүй гэж үзэн арга хэмжээ төлөвлөөгүй болно.

10. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Ашиглалтын талбайн орчимд Соёлын өвийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.10-т заасны дагуу 2015 онд ШУА-ийн Түүх, археологийн хүрээлэнгээр Угсаатны зүй, соёлын нөлөөллийн үнэлгээний судалгааны ажлыг гүйцэтгүүлсэн судалгаагаар ямар нэгэн соёлын өв бүртгэгдээгүй. Иймээс хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөөгүй ба соёлын биет өв илэрсэн тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.3-т “Газрын хэвлийг эзэмших, ашиглах явцад соёлын биет өв илэрвэл газрын хэвлийг ашиглагч ажлаа зогсоож, энэ тухай сум дүүргийн Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг хариуцсан байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ” гэж заасны дагуу анхааран ажиллах болно.

11. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 12

Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Нийт зардал, сая төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал	
Байгалийн гамшигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр									
Цаг агаарын гэнэтийн үзэгдлээс үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Цаг агаарын улирлын, сарын, 7 хоногийн, өдөр тутмын урьдчилсан мэдээнүүдийг төслийн үйл ажиллагаанд тогтмол ашиглах	Өмнөговь аймгийн Ханхонгор сум	Өдөр				Цаг уурын станцтай тохиролцох	2024 он жил бүр	Ус цаг уур, орчны хяналт Шинжилгээний тухай хууль, 15-р зүйл MNS 4585:2007
Гал түймрийн улмаас үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, болзошгүй аюулын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчидад тогтмол хугацаанд танилцуулах	“Дархан говь” ХХК						2024 он жил бүр	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, 16-р зүйл, MNS 5566:2005 MNS 0640:89 MNS 639:89
	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг тогтсон стандартын дагуу байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж ажиллах	“Дархан говь” ХХК			-	-	-	2024 он жил бүр	Гамшигаас хамгаалах тухай, 27-р зүйл
Үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр									

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

Үйлдвэрлэлийн гэнэтийн ослын улмаас хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлж үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох,	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг сахиулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих	“Дархан говь” ХХК	Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгах		2024 он	MNS 4990:2000
	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тогтмол хугацаанд гүйцэтгэх					MNS 4969:2000
	Ажиллагсдын хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах	“Дархан говь” ХХК	Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгах		2024 /жил бүр/ 2024 он /жил бүр/	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль 15-р зүйл
Үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдалд тогтмол хяналт тавьж, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж байх						
Эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ						
Хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх эрсдэл	Салхи ихтэй, тоосжилт үүсэх улиралд тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээг тогтмол авах	“Дархан говь” ХХК	-	Хяналт шинжилгээний зардалд багтсан	2024 он	MNS5885:2008 MNS6148:2010 MNS4943:2015
	Орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн шинжилгээ үр дүнг магадлан итгэмжлэгдсэн хөндлөнгийн лабораториор баталгаажуулах					
	Шимт хөрсний овоолгын бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавьж байх.	Хөрсний ажиглалтын цэгүүд	Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгах			
Төслийн болзошгүй эрсдлийг бууруулах чиглэлээр хийгдэх ажлын нэг жилийн нийт зардал, сая.төг						-

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

11.1 Сургалт, сурталчилгаа мэдээлэх тогтолцоо

Техник хэрэгсэлд ашиглаж буй тос, тосолгооны материалд агуулагдаж буй химийн бодис тус бүрийн хольцын найрлага, шинж чанар, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх хор аюул, нөлөө болон хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг ХАЛМ-д оруулж байршуулсан байна. Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай болон ХАЛМ-ын талаар нийт ажилчдад сургалт орсон байна.

12. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 13

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Эрх зүйн баримт бичиг
1	Ахуйн	Хог хаягдлыг төрөл тус бүрээр ангилан ялгаж, түр хадгалах цэгийг тохижуулах	Бетон зуурмагийн үйлдвэр болон оффис	Тайлан	>1	300 000	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль
2		Дахин ашиглагдах хаягдлыг 2догч түүхий эд авдаг аж ахуйн нэгж байгууллагад нийлүүлэх /хуванцар сав гэх мэт/	“Дархан говь” ХХК	тн	>5	-	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль
3		Бүх нийтийн их цэвэрлэлээг зохион байгуулах	“Дархан говь” ХХК	Нэгж	>2	Үйл ажиллагааны зардал	Хагас жилд 1 удаа	Хог хаягдлын тухай хууль
4	Үйлдвэрийн	Хаягдал дугуй, машин техникийн хаягдал төмөр сэлбэгийг чөлөөт урсацаас чөлөөлж нэг цэгт төвлөрүүлэх	“Дархан говь” ХХК	Нэгж тайлан	1	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

5		Аюултай хог хаягдлын цэг байгуулах	Техникийн засварын талбай		-	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах, гэрээ байгуулах
6	Аюултай	Аюултай хог хаягдлыг "Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах, гэрээ байгуулах	"Дархан говь" ХХК	тн	Тодорхойлох боломжгүй	-	Жилд	Хог хаягдлын тухай хууль, Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журам,

13. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АРГА ХЭМЖЭЭ

Орчны хяналт шинжилгээний зорилго, ач холбогдол нь хүрээлэн буй орчинд эерэг эсвэл сөрөг өөрчлөлт явагдаж байгааг таньж мэдэхэд оршино.

Хүснэгт 14

№	Хяналт шинжилгээний үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нийт зардал, төг	Талбай	Баримтлах стандарт арга аргачлал
1	Тоосонцор: PM2,5 PM10	Бутлах үйлдвэр	Жилд	1 цэг дээр 8 цаг	70 000	Гэрээний дагуу хэмжилт хийлгэнэ.	
2	Хийн төлөв агаар бохирдуулагч /NO ₂ , SO ₂ , H ₂ S CO	Бутлах үйлдвэрийн засварын талбай	Жилд	1 цэгт жилд 1 удаа	70 000	Гэрээний дагуу дээж авч шинжлүүлнэ.	MNS 4585:2016
3	Усны геохимийн үзүүлэлт	Худаг	Жилд	Жилд 2 удаа	75 000	Гэрээний дагуу дээж авч шинжлүүлнэ	MNS 0900:2018
4	Усны микробиологи	Ундны ус	Жилд	Жилд 2 удаа	50 000	Гэрээний дагуу дээж авч шинжлүүлнэ	MNS 0900:2018
5	Хөрсний хүнд металл	Бутлах үйлдвэр	Жилд	Жилд 1 удаа	170 000	Гэрээний дагуу дээж авч шинжлүүлнэ	

14. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

14.1 Байгаль орчны мэргэжилтнийг чадавхижуулах

Байгаль орчны мэргэжилтний чиглэлийн дагуу тусгай чадваруудыг нэмэгдүүлэх ба байгаль орчны мэргэжилтэн дараах үндсэн чадваруудыг эзэмшсэн байна:

- Усны шууд хэмжилт, тоосонцорын төхөөрөмж зэрэг мониторингийн төхөөрөмжүүдийг бүрэн эзэмшинэ.
- Усны химийн шинжилгээний тайлал хийх
- Байгаль орчны мэргэжилтнийг мэргэшүүлэх сургалтанд хамрагдаж мэдлэг чадвараа дээшлүүлсэн байна.

14.2 Компанийн нэгжийн оролцоо

БОМТ-ийн хэрэгжилтийг хангуулахад компаний дотоод нэгжүүд дараах хэлбэрээр оролцоно.

- Хөдөлмөр хамгааллын аюулгүй байдал, эрүүл ахуй хариуцсан ажилтанд хяналт тавих.

- Байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтэн БОМТ-ийн хэрэгжилтийг хангуулахаас гадна тус жагсаалтанд дурьдсан гүйцэтгэлийг хамаарах ажилтнуудад зөвлөмж хүргүүлэх үүрэгтэйгээр оролцоно.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

15. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 15

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлангах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан
1	2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт болон 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгууллагын цахим хуудсанд олон нийтэд нээлттэй байршуулах	Компанийн албан ёсны фэйсбүүкээс	Байгаль орчны хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулах урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ болон орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн үр дүн	Хугацааны тов тодорхойгүй	Зардалгүй	Бо-ны мэргэжилтэн

16. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСӨВ

2023 онд Байгаль орчны ажлыг гүйцэтгэхэд шаардлагатай төсвийг баталсан

Дэд төлөвлөгөө	Батлагдсан төсөв, мян.₮
Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	5.425.0
Нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагаа	150.0
Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	-
ОХШХөтөлбөр	435.0
Хог хаягдлын менежмент	300.0
Нийт дүн	6.310.0

17. ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ШАЛГУУР

Тухайн ажилд шаардагдах хөрөнгө зардал, нөөц, цаг хугацаа, сөрөг нөлөөллийн эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлаж ач холбогдлын эрэмбээр эзлэх жинг тодорхойлсон. Гүйцэтгэх ажил тус бүрийг 0-100 %-иар үнэлж харгалзах эзлэх жинд үржүүлж нийлбэрийг хувьчилан эцсийн үнэлгээг тооцох боломжтой.

Бүлэг	Бүлгийн нэр	Төлөвлөсөн ажил	Шалгуур	Эзлэх жин
6. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ				
6.1	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Тээвэрлэлтийн үед усалгаа, арчилгааг тогтмол хийх	Баталгаажуулсан фото зураг болон тайлантай байна.	5
6.2	Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулах, гэрээ байгуулах	Усны дүгнэлт гаргуулсан байх, гэрээ байгуулж ажилласан байна.	5
		Усны эх үүсвэрт химийн бодис алдагдахаас сэргийлэх усны дээжийг шинжлүүлэх	Усны химийн шинжилгээнд дээжийг шинжлүүлсэн байна.	5
6.3	Хөрсөн орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Тээвэрлэлтийг зориулалтын замын дагуу явахад хяналт тавих	Зөрчил гаргахгүй ажилласан байна.	5
		Техникүүдэд хяналт тавих, асгаралтаас сэргийлэх, зориулалтын талбайд засвар үйлчилгээг хийлгэх, хяналт тавих	Зөрчилгүй ажилласан байна.	3
6.4	Биологийн олон янз байдалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Лицензийн талбайн гадна хөрс эвдэгдэж ургамалан нөмрөг устахаас сэргийлж хяналт тавьж ажиллах, тарьсан модны 85 хувийн амьдрамжтай байх	Зөрчилгүй ажиллах, мод тарьсан ажлын тайлан, баталгаажуулсан байна.	3
		Модлог ургамал тариалж, тоосжилт болон салхины эрчмийг бууруулах	Мод тарьсан ажлын тайлан байна.	5
7. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө				
7	Байгалийн тэнцвэрт байдлыг хамгаалж, тоосжилт, салхины эрчийг бууруулах	Мод тарьж ургуулах	Мод тарьж ургуулах, акт үйлдсэн байх	5
8. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө				
8	Мандах багийн Загт товогт 2 га талбайд заган ой хашиж хамгаалах	Цаашид хашааг томруулж нэмэлтээр мод тарих ажлыг	Баталгаажуулсан фото зураг болон тайлантай байна	5
11. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө				
	Цаг агаарын гэнэтийн үзэгдлээс сэргийлэх	Цаг агаарын мэдээг тогтмол мэдээлж ажиллах	Тогтсон цаг хугацаанд мэдээлж ажиллана.	4
	Гал түймрийн аюулаас сэргийлэх	Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт, сурталчилгаа болзошгүй аюулын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчдад сургалт орсон байх	Нийт албан хаагчдад сургалт орсон байна.	5

11	Галын багажны бэлэн байдал	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг тогтсон стандартын дагуу байршуулж бэлэн байдлыг хангах	Бэлэн байдлыг хангаж ажилласан байна.	4
	Газар хөдлөлт, гамшиг	Болзошгүй ослын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилчдад сургалт орсон байх	Нийт ажилчдад сургалт орсон байна.	5
	Үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх	Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм, журмыг сахиулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих	Аюулгүй ажилласан байх, хяналт тавьж ажилласан байна.	5
		Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тогтмол хугацаанд гүйцэтгэх	Тогтсон хугацаанд сургалт орсон байна.	3
	Эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх	Салхи ихтэй, тоосжилт үүсэх улиралд тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээг тогтмол авах	Тоосжилт бууруулах арга хэмжээг авч тайлангаар танилцуулсан байна.	5
		Орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн шинжилгээ үр дүнг магадлан итгэмжлэгдсэн хөндлөнгийн лабораториор баталгаажуулах	Итгэмжлэгдсэн лабораторигоор шинжлүүлсэн байна.	5
11.1	Сургалт, сурталчилгаа мэдээллэх тогтолцоо	ХАЛМ-ын мэдээллийг байршуулж сургалт орчсон байх	Мэдээлэл байршуулж сургалт орсон байна.	4
12. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө				
12	Энгийн хог хаягдал	Хог хаягдлын төрөл тус бүрээр ангилан ялгаж, түр хадгалах цэгийг тохижуулах	Хог хаягдлын цэг тохижуулсан байна.	5
		Дахин ашиглагдах хаягдлыг 2догч түүхий эд авдаг аж ахуйн нэгж байгууллагад нийлүүлэх. /хуванцар сав гэх мэт/	2 догч түүхий эдийг нийлүүлнэ.	3
		Бүх нийтийн их цэвэрлэгээг зохион байгуулах	Бүх нийтийн их цэвэрлэгээг зохион байгуулсан байна.	5
	Үйлдвэрийн хог хаягдал	Хаягдал дугуй, машин техникийн хаягдал төмөр, сэлбэгийг чөлөөт урсацаас чөлөөлж нэг цэгт төвлөрүүлэх	Цэг байгуулсан байна.	5
	Аюултай хог хаягдал	Аюултай хог хаягдын цэг байгуулах	Цэг байгуулсан байна.	3
		Аюултай хог хаягдлыг “Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах” журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах, гэрээ байгуулах	Гэрээг байгуулсан байна.	3
13. ОХШХ-ийн төлөвлөгөө				

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2024

13	Тоосонцор: PM2,5 PM10	Итгэмжлэгдсэн лабораторигоор шинжлүүлнэ.	5
	Хийн төлөв агаар бохирдуулагч /NO2, SO2, H2S CO	NO2, SO2, H2S, CO шинжлүүлнэ.	4
	Усны геохимийн үзүүлэлт	Итгэмжлэгдсэн лабораторигоор шинжлүүлнэ.	5
	Усны микробиологи	Итгэмжлэгдсэн лабораторигоор шинжлүүлнэ.	4
	Хөрсний хүнд металл	Итгэмжлэгдсэн лабораторигоор шинжлүүлнэ.	5
		Нийт	100 %

18. ХАВСРАЛТУУД

Хавсралт 1. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ

Хавсралт 2. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл

Хавсралт 3. Барилга хот байгуулалтын тусгай зөвшөөрөл

